

N. STEINHARDT – DĂRUIND VEI DOBÂNDI – CRITICAL REFERENCES**Claudia CREȚU (VAȘLOBAN)***"Petru Maior" University of Tîrgu Mureș*

Abstract: Nowadays, as in the past, sermons have been a way of listening to God's teachings, but being filtered by each person who transmitted this teaching. A good sermon is one that includes an explanation as close to the heart of those who listen as possible, but also one that conforms to the needs of everyone, the level of culture. Nicholas Delarohia is one of the personalities who lived and confessed Christian faith body and soul.

Keywords: sermons, teachings, explanation, needs, confession.

În zilele noastre, ca și în cele trecute, predicile au fost o cale de a asculta învățăturile lui Dumnezeu, dar fiind trecute prin filtrul fiecărei persoane care transmitea această învățătură. O predică bună este cea care cuprinde o explicație cât mai aproape de sufletul celor ce ascultă, dar și cea care se pliază pe nevoile fiecăruia, pe nivelul de cultură. Știm din *Jurnalul fericii* că, evreu fiind, N. Steinhardt caută acel *ceva* în sinagogă, acolo unde trebuia, într-un fel, să-și găsească alinarea sufletului. Este dezamăgit, nu de sinagoga în sine, ci de felul cum rabinul vorbea, el nu reușea să ajungă la nivelul de cultură a celor doi (Steinhardt și manole), nu era pe aceeași lungime de undă cu ce așteptau cei doi și în acel moment renunță să mai caute acolo acel *ceva*. Intrând în închisoare, N. Steinhardt își dă seama că ceea ce caută se găsește în ortodoxie și astfel se botează, fără să se gândească prea mult. Botezul îl transformă într-un alt om, mai bun, mai smerit, mai apropiat de ceea ce înseamnă valorile morale ale românismului, motiv pentru care, după ce iese din închisoare, își definitivează botezul cu Mirungerea la schitul Darvari din București, însă încă nu este pe deplin mulțumit. Incertitudinea este prezentă la tot pasul datorită faptului că i se oferă posibilitatea de a pleca din România. Regimul își dorea plecarea lui, datorită incomodității pe care le-o insufla acesta organelor. Însă, dragostea de România și de poporul român a fost mult mai puternică decât dorința de a pleca și asemenea eroului lui Ioan Al. Brătescu - Voinești din *Întuneric și lumină*, lasă să treacă pe lângă el expresul care ducea spre Europa, cu tot luxul și strălucirea lui, și rămâne alături de cei dragi lui, poporul român. Căutându-și un loc în care să se retragă pentru a-l putea sluji pe Dumnezeu, după moartea tatălui săi, Noica îi recomandă Mănăstirea Rohia din Maramureș. După mai multe vizite și el își „negociază” șederea la Rohia cu, pe atunci, Episcopul Justinian, „legându-se” să orânduiască biblioteca mănăstirii, în schimbul rămânerii lui acolo. Era o ascultare pe care o făcea cu plăcere, astfel își putea împărți timpul între viața călugărească și cărți. Dar, dorința lui arzătoare de comunicare nu îl lasă în pace. Cere binecuvântare de la stareț să poată să-și împărtășească din cunoștințele sale, din toate domeniile, oamenilor care vin la Sfintele Slujbe. Astfel, se pune piatra de temelie la ceea ce, mai târziu cu binecuvântarea Episcopului și sub îndrumarea lui, se va numi *Dăruind vei dobândi*. *Cuvinte de credință*, volum de predici rostite de la amvonul Mănăstirii Rohia. Predicile sale au fost un nou necesar pentru cei care erau interesați de astfel de lecturi. Ele au fost receptate cu mare deschidere, iar tot ceea ce s-a scris despre ele a fost doar cuvinte de

laudă. Ovidiu Moceanu scria despre Steinhardt că era un „iubitor al paradoxului, cum i-a plăcut și Mântuitorului să fie, Monahul de la Rohia demonstrează că, în ceea ce privește credința, cea mai mare virtute este să dai din ceea ce nu ai, pentru ca tu însuși să primești mai mult”¹, iar despre predicile sale că reprezintă „un dialog intern cu cei care sunt interesați de problemele credinței și un dialog cu cei din alte ăprți, care fructifică tot ceea ce duce la întărirea drepte credințe”². După cum remarcă și Eugen Simion, N. Steinhardt respectă calendarul ortodox atunci când își alege marea parte a temelor și aici îl amintim pe înțeleptul Nicodim, Nunta din Cana Galileii, Femeia samarineancă și altele, iar în stilul său de orator se regăsesc puține elemente din retorica bisericească, el deschizând o poartă nouă care îl duce pe ascultător în lumea meditației. Citind acest volum, mai menționează Eugen Simion, ai impresia că în aceste texte „trăiesc doi oameni: unul smerit, suspus legilor monahale, bun cititor al cărților sfinte și tot atât de bun hermeneut – dar nu în stil savant, ci într-un stil care să fie înțeles și de credinciosul de rând - , și altul venit din literatură și întors la ea prin scriitura religioasă”³. Astfel, datorită culturii imense de care dispunea, predicile sale se înscriu în actualitate și „se eliberează retorica eclesială de platitudini, de tipizări verbale și stereotipie”⁴. Dacă analizăm structura acestor predici vom observa că toate au un debut scurt și concis, menit a convinge încă din acel moment de adevărurile ce vor fi prezentate, apoi Steinhardt își organizează ideile logic, astfel încât acestea să determine o tratare a subiectului prin care se ajunge chiar la șocarea ascultătorului, datorită corespondențelor dintre tema aleasă și cultura care se pliază pe această temă. Astfel, „trimiterile contextuale, intertextualizările, sistematizarea ideilor în discurs, transdisciplinaritatea și viziunea înnoitoare prin apelul la modelele culturale fac din predici un izvor de plinătate intelectuală”, spunea Diana Șimonca-Oprița, în studiul *Omiliile unui mărturisitor. Cuvântrea bisericească de la Mitropolitul Antim la Părintele Nicolae*, un izvor din care își pot ostoi setea atât ascultătorii de rând, cât și intelectualii. Tot datorită acestora putem afirma că N. Steinhardt a fost un om cât se poate de curajos, căci nu toți înțeleg adevărata valoare a acestora, riscând poate uneori să nu fie înțeles.

Scriitori ca: Dostoievski, Claudel, Papini, Stăniloae, Eliade, Bergson, Dickens, Camus, Blaga, Berdiaev, Chesterton vin în ajutorul părintelui Nicolae în vederea argumentării teoriilor sale. Poate cel mai reprezentativ text care, de altfel, i-a și marcat viața lui N. Steinhardt este cel al lui Mircea Eliade, *O fotografie veche de 14 ani*. Aici, cultura și literatura vin în sprijinul credinței, căci această povestire este prezentată în predica la Duminica Ortodoxiei, unde părintele o include în predica sa și prin care se prezintă, în antiteză, credința curată a omului de rând și devierile societății care nu se mai supune regulilor drepte socotințe. Este vorba de personajul Dumitru, care îi este recunoscător partorului Dugay-Martin pentru că i-a vindecat soția. Acesta din urmă este un impostor care face și pușcărie pentru faptele sale, tot el îi mărturisește lui Dumitru că vindecarea Thecla, cu ajutorul lui, a fost doar o iluzie și că, de fapt, Dumnezeu nu există, e ca și mort pentru oameni. Însă,

¹ *Caietele de la Rohia IV*, ed. cit., p. 169.

² *Ibidem*, p. 170.

³ Eugen Simion, *Fragmente critice, III, Mit. Mitizare. Mistificare*, Editura Fundația Scrisul Românesc/ Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 228.

⁴ Nicolae Morar, *Dimensiunea creștină a operei lui Nicolae Steinhardt*, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011, p. 113.

Dumitru nu îl crede și rămâne cu aceeași credință că Dumnezeu, prin persoana pastorului, i-a vindecat soția.

Alături de această istorioară, după cum mărturisește și Ștefan Iloaie, în studiul său introductiv al volumului de predici, se mai întâlnesc teme precum: „*răspunsul dat chemării lui Hristos* – el se cere imediat, instantaneu aplicat în lucrarea mântuirii, (...) *atenția față de aproapele nostru*, în care Îl descoperim în însuși Domnul, cel care Se identifică cu el (...), *superioritatea legii Noului Testament* față de cea a Vechiului Legământ, căci toate se împlinesc și se desăvârșesc în Fiul, venit în lume din dragoste față de om”⁵. Alături de acestea se mai pot întâlni în paginile volumului și alte teme care nu doar aici, în acest volum, se regăsesc, însă aici sunt dezvoltate, argumentate folosindu-se de textele biblice. Prima din aceste teme ar fi *credința*. Referitor la această temă, Nicolae Morar afirma: „Pentru monah, *credința* este adeziunea la o Realitate personală superioară. Ea aparține naturii umane și-i dă sens. Credința obiectivează ceea ce este dincolo de persoana dată și trece spre altceva decât vecinătatea proximală”⁶. *A crede* nu are același înțeles, în accepțiunea lui N. Steinhardt, cu a dovedi, a demonstra, ci acest verb trebuie folosit în sintagme precum: *a crede cu toate că...*, *a crede în ciuda...*, *a crede în pofida...*. *credința* trebuie să demonstreze faptul că poți crede și dacă nu vezi acel ceva în care crezi, adică pe Dumnezeu. Cu privire la această chestiune, tot Nicolae Morar spunea: „credința nu presupune «vederea» celor acceptate, verificarea pe calea simțurilor a conținutului ei. Ea este un act nemotivat, un act neîntemeiat, cu totul fără cauză, explicație, plauzibilitate”⁷. Această credință trebuie să aibă și o finalitate, să fie aplicabilă, din acest motiv, cel care o deține trebuie să o și dovedească, deoarece ea nu trebuie să rămână doar la stadiul de idee. Una din modalitățile prin care se poate materializa credința o reprezintă și o altă temă plăcută lui N. Steinhardt, și anume, *iubirea*. Aceasta este o virtute creștină cu ajutorul căreia încetăm să ne mai gândim la persoana I singular *eu* și ne îndreptăm gândurile spre persoana I plural *noi*, căci din această gândire reiese și iubirea care merge către Dumnezeu. Cu cât îți iubești mai mult aproapele, cu atât dovedești că îl iubești mai mult pe Dumnezeu. Și N. Steinhardt, în volumul său, argumentează prin exemple numeroase de personaje, care prin iubirea față de aproapele lor, au ajuns bine plăcuți lui Dumnezeu. Remarcabile exemple date de acesta sunt ale Sf. Nicolae în comparație cu Sf. Cassian, dar și al personajului Maximilian Kolbe care merge la moarte în locul unui tată a patru copii. Observăm o înlănțuire a acestor virtuți creștinești, dacă din credință se naște iubirea, din iubire i-a naștere *iertarea*. Însă iertarea nu poate fi deplină dacă nu este însoțită de *uitare*. Zicala: *Te iert, dar nu te uit*, nu are ce căuta printre vorbele unui adevărat creștin, doar prin uitare putem elimina din adâncurile sufletului și ale conștiinței noastre răutate, minciuna și ura. Astfel, și vinovatul și nevinovatul trebuie să demonstreze că în fiecare sălășluiește o fărâma divină ce poate să îi transforme în cu totul alte persoane. O altă temă prezentă în volum este *nădejdea*, care reprezintă „aspirația sufletului omenesc spre asemănarea cu

⁵ N. Steinhardt (Monahul Nicolae Delarohia), *Dăruind vei dobândi. Cuvinte de credință*, Ediție îngrijită, note, studiu introductiv și referințe critice de Ștefan Iloaie. Repere biobibliografice de Virgil Bulat. Indici de Macarie Motogna, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 24.

⁶ Nicolae Morar, *op. cit.*, p. 206.

⁷ *Ibidem*, p. 207.

Dumnezeu, spre o condiție ontologică superioară, în măsură să-i asigure fericirea veșnică”⁸. Nădejdea are ca sursă cuvântul lui Dumnezeu, dar și credința omului că dincolo de moarte există o altă viață. N. Steinhardt o demonstrează pe deplin, căci altfel nu ar fi reușit să treacă prin atâtea etape premergătoare vieții călugărești și la sfârșitul vieții nu ar fi închis ochii liniștit, cu gândul la viața de după moarte sau nu ar fi văzut moartea ca „un câștig deoarece asigură accesul la adevărata viață care este Hristos”⁹. Un «toiag» de nădejde în viață este și *dreapta socotință*, care pentru N. Steinhardt reprezenta: „o sumă a valorilor creștine”: credința, dragostea, nădejdea, înțelepciunea, evlavia, simplitatea și curajul. Ea, dreapta socotință, „este acel echilibru care stă la baza gândurilor, atitudinilor și faptelor omenești”¹⁰. Sub semnul dreptei socotințe stă întreaga operă a alui N. Steinhardt, aceasta determinând întreaga ținută umană, evidențiind precauția și eleganța spiritului, dar și echilibrul omului în fața păcatului.

Libertatea o întâlnim foarte des aproximativ, putem spune, o temă obsesivă, în toate operele lui N. Steinhardt, libertatea presupunând „o viață rațională, o viață în care răul e învins prin effort asumat”¹¹, această viață rațională este, la N. Steinhardt, legată de existența lui Dumnezeu, pentru el „Dumnezeu este libertatea”, iar libertatea este acolo unde se află Dumnezeu, iar libertatea „se cucerește numai prin omorârea păcatului”, ceea ce încearcă să facă până la sfârșitul vieții și părintele Nicolae, luptă cu păcatul pentru a avea libertate veșnică alături de Dumnezeu. O altă temă constant întâlnită este *curajul* și aici, părintele Steinhardt nu obosește a da exemple de oameni curajoși sau de fapte curajoase, iar volumul de predici nu face excepție de la aceasta, căci curajul este o trăsătură fundamentală a unui creștin de care dă dovadă însuși autorul, primul moment prin care își dovedește Steinhardt curajul este intrarea alături de ceilalți în închisoare, nevinovați fiind. Frica este de la diavol, spunea părintele, ceea ce înseamnă că el s-a lepădat de Satana și s-a încredințat Domnului prin intrarea în închisoare. Mai există și alte exemple de manifestare a curajului la Steinhardt, faptul că vorbește „pe șleau” despre comunism, dovedește că nu îi este frică. Ștefan Iloaie, spunea în studiul său introductiv că: „descoperirea lui Hristos îl obligă pe om la mărturisire, la a-L face cunoscut pe Cel Care i Se dezvăluie, la a împărtăși cu alții bucuria sa”, N. Steinhardt afirma că singura poruncă dată de Domnul care poate fi încălcată este să nu taci atunci când ești îmbogățit cu o minune. Din cele două afirmații reunite rezultă că N. Steinhardt nu încetează să mărturisească minunea la care a fost părtaș, faptul că L-a cunoscut pe Hristos.

Nicolae Delarohia este una din personalitățile care au trăit și au mărturisit cu trup și suflet credința creștină, dezvăluindu-ne „un creștinism realist, scos din stereotipii, mărturisitor, viu, dinamic, al concretului, dar și al subtilităților, valabil nu doar pentru mase, ci și pentru omul de cultură, unul nedesprin din realitatea cotidiană, neintelectualizat, deși pretențios, solicitant, dificil. Ne-a învățat permanența actului de convertire la Hristos, bucuria și chiar veselia trăirii creștine, normalitatea și firescul valorii morale, modestia portretului creștin, identificându-se cu toate acestea, scotându-le la lumină, dându-le viață, trăindu-le”¹².

⁸ *Ibidem*, p. 212.

⁹ *Ibidem*, p. 213.

¹⁰ *Idem*.

¹¹ *Ibidem*, p. 214.

¹² N. Steinhardt, *op. cit.*, p. 35.

BIBLIOGRAFIE

Eugen Simion, *Fragmente critice, III, Mit. Mitizare. Mistificare*, Editura Fundația Scrisul Românesc/ Univers Enciclopedic, București, 1999.

Nicolae Morar, *Dimensiunea creștină a operei lui Nicolae Steinhardt*, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011.

N. Steinhardt (Monahul Nicolae Delarohia), *Dăruind vei dobândi. Cuvinte de credință*, Ediție îngrijită, note, studiu introductiv și referințe critice de Ștefan Iloaie. Repere biobibliografice de Virgil Bulat. Indici de Macarie Motogna, Editura Polirom, Iași, 2008.

*** *N. Steinhardt sau fericirea de a fi creștin. Caietele de la Rohia (I)* Ediție îngrijită și note de Florian Roatiș, Editura Helvetica, Baia Mare, 1999.

*** *N. Steinhardt în amintirea contemporanilor. Caietele de la Rohia (II)*. Ediție îngrijită și note de Florian Roatiș, Editura Helvetica, Baia Mare, 2002.

*** *N. Steinhardt în interviuri și corespondență. Caietele de la Rohia (III)*. Ediție îngrijită și note de Florian Roatiș, Editura Helvetica, Baia Mare, 2001.

*** *N. Steinhardt. Prin alții în postumitate. Caietele de la Rohia (IV)*. Ediție alcătuită și îngrijită de Florian Roatiș, Editura Helvetica, Baia Mare, 2002.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development , as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.